

GELENEKSEL HİNT MÜZİĞİ ÜZERİNE BİR DERLEME

Rauf KERİMOV¹

ÖZET

Hint müziğinin geleneği uzun, kesintisiz ve yüzyıllarla birikmiş bir mirasa sahiptir. Hindistan'ın her kesiminde ilgi gören müzik, Hintlilerin yaşam ve kültüründe doğumdan ölüme kadar iç içedir. Hint müziği eski din ve din dışı müziğin geliştirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Hint kültürü gelişim sürecinde temasta olduğu halkların en iyi geleneklerini kendinde toplamıştır. Çok çeşitli bu müzikte: enstrümantal parçalar, vokal eserler, kutsal ilahiler, halk şarkıları ve çok sayılı Hint halklarının geleneksel müzik türleri vardır. Genelde müzik biliminde uygulanan kurallar, armonik disiplin ve uyumluluk dışında kalan geleneksel Hint müziğinin güzelliği icracıya imkân sağladığı özgür doğaçlamadır. Bu müziği dinleyerek insan kendisi için farklı dünya, farklı sesler ve değişik bir müzik düşüncesi keşfedebilir. Bütün bu felsefi ve estetik görüşleri yansıtabilme özelliğine sahip Hint çalgıları bir başka harikadır. Ses sanatının da önemli bir yer tuttuğu bu müzik geleneğinde, melodi ve ritim icrasında kullanılan zengin çalgı çeşitleri mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Hint müziği, Hint çalgıları, Hindustani, Karnatak

¹ Yrd. Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, rauf@erciyes.edu.tr

A MISCELLANY ON INDIAN TRADITIONAL MUSIC

ABSTRACT

Indian music has a very long, unbroken tradition and is an accumulated heritage of centuries. Music in India was popular among all the sections of society and intertwined in life and culture from birth to death. Indian music was formed with the evolution of ancient religious and secular music. The Indian culture absorbed all the best that was brought by other nations in the process of historical development. The Indian music is quite diverse: there are classical instrumental and vocal works and traditional singing of sacred hymns, folk songs and music of different nations. In contrast to the music scholarship, where typically image is a certain regularity, discipline and harmony, beauty of the traditional Indian music in the free improvisation, which is used by the performer. Listening carefully of this music, the man in a new world, a different sounds and explore a different idea of music for himself. The aim of the Indian music, unlike European musical culture define, explore, create and move depths to people's moods. And the Indian instruments is a miracle, that could reflect all these philosophical and aesthetic views. Along with the vocal art, this musical tradition has rich variety of melodic and rhythmic instruments.

Keywords: Traditional Indian Music, Indian music instruments, Hindustani, Carnatic

1. GİRİŞ

Hint müziği muhtemelen dünyanın en eski müzik kültürlerinden biridir. Hintliler için ilahi buyruğun bir parçası sayılan müzik insanların yaşamına, canlı ve cansız doğada muazzam etkileme gücüne sahiptir. Eski çağlardan beri sesin doğası hakkında fikirler yürüten Hintliler, müzikle ilahi tabiat arasında kavramsal bağlar kurmuşlar. Hindistan’da müzik yaratılışın başlangıcı, devamı ve sonu ile ilişkilendirilir, müzik yoluyla insan ruhunun dünya dışı yaşama yüceltmeğin mümkün olduğuna inanılıyor ve bu yüzden müzisyenler kutsal kişi sayılır (Bongard-Levin, 2001:154).

Bu makalede dünya müzik medeniyetine önemli yer tutan geleneksel Hint müziği ve çalgıları tanıtılarak onların tarihsel gelişim süreci ve felsefi kavramları üzerinde durulacaktır. Eski Hindistan’da müzik ve dans dini ve duygusal ifadenin baş formlarından olmuştur. Müzik ve dans öğrenen insanın, bu sanat sayesinde ruhsal ve fiziksel olarak evrenin yaratıcısı *Viśvakarman*’a yakın olduğuna inanılmış, sanatın insanı kötü duygulardan arındırdığına ve tanrılar seviyesine yükselterek sonuçta *Moksha*’ya² yol açtığı bilinmiştir. Kökeni halk etkinlikleri ve dini törenlere kadar giden Hint müziğinin, sanat tarihinde ve Hint mitolojisinde önemli bir yeri vardır. Müziğin doğuşu, adları hikâye ve efsanelerde müzik ile anılan *Gandharvas*, *Kinnaras*, *Narada*, *Tumburu* gibi tanrı ve tanrıçalara atfedilmiştir (Krishnawami, 1971:31). Müzik ve dans bazen kahramanlık ve fedakârlıktan bile daha yüksek sayılmıştır. Hint felsefesinde, müziğin kozmik gücün bir belirtisi olarak gök cisimlerinin ve kürelerin hareketlerinden oluşan titreşim uyumunu (*spanda*) ve evrendeki beş unsurun dengesini sağladığı bilinmektedir. Bununla birlikte Hint mistikler, titreşim kanununu bilen birisinin, yaşamın tüm sırrını da bildiği inancındadır (Ryzhakova, 2004:23).

2. Hint müziğinin tarihsel kökenleri

Her şeyden önce sadece Hint müziğinin değil, genel olarak Hint kültürünün tek bir kaynaktan doğmadığını, farklı kökenli unsurlar karışımından oluştuğunu belirtmek gerekir. En erken kültür tabakalarından biri, bugün hala Hindistan’da rastlanması mümkün olan zenci halklar grubuna ait edilir. Sonraki kültürler *Dravid*, *Moğol* ve *Aryanlardan* oluşan bir bireşimdir (Deva, 1995:1). Böyle değişik kültürler karışımı Hint müziği için de tipiktir. Bu yüksek müzik sanatının temelleri, şüphesiz kabile müziğinin derinliklerinde yer almaktadır. Müziğin gelişmesindeki ilk

² Sanskritçede özgürlük anlamındadır.

tohumları *Toda* ve *Naga* kabileleri serpmiştir. Köylü kadınların buğday öğütme sırasında söyledikleri basit ezgilerin devamında ortaya çeşitli halk şarkıları çıkmıştır. Ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan *Pulayan*, *Oraon*, *Santal*, *Savar*, *Cenc*, *Bhils* ve diğer kabilelerin kendine özel etnik müzik ve dansları da müzik kültürünün oluşmasında büyük rol oynamıştır (Deva, 1995:2). Zaman içinde bu müzik sanatı Aryan ibadet müziğinin “*Rigveda*” ve “*Samaveda*” ilahileri ile kaynaşmış, daha sonraları Orta Asya bölgelerinden gelen farklı tarzları da içine alarak böylece en son Batı etkisine maruz kalmıştır. Sürekli kültür ve bölgesel müzik etkileşimleri sonucu, Hint müziği sanatında *Karnatak* ve *Hindustani* adlı iki müzik geleneği oluşur. *Karnatak* Güney Hindistan’ın *Tamil*, *Nadu*, *Kerala*, *Andhra* ve *Karnatak*, *Hindustani* geleneği ise diğer eyaletlerde görülmektedir (Deva, 1995:1). Birçok ortak etimolojik özelliklere sahip ve biri birine çok yakın felsefesine rağmen her iki müzik geleneğinde farklı tarzlar ele alınmaktadır.

Önce Hint müziğinin özellikleri hakkında birkaç söz söylemek gerekir; Zira bu müzik diğer müzik tarzlarından önemli ölçüde farklıdır. Genelde insana ona yabancı olan karmaşık müzik türünü sevdirmek kolay değildir. Bu müziği önyargısız değerlendirebilmesi için dinleyen insanın zihninin açık olması, ona dikkatini vermek ve belli bir zaman sürecinde kendini bu müziğe hazırlaması gerekecektir. Aksi takdirde Schostakovich ve Schnittke gibi bestecilerin müziğindeki yaratıcı düşüncenin büyük başarıların anlaşılması çok zor olabilir. Bütün bu ölçütlerin Hint müziğiyle de doğrudan bir bağlantısı vardır. Çünkü bu müziği dikkatle dinleyen insan kendisi için şimdiye kadar bilinmeyen bir dünya, yeni bir ses, yeni bir müzik kavramı keşfedebilir. Çoğunlukla insanın ruh halini tanımlayan Avrupa müziğinden farklı Hint müziğinin felsefesi daha çok onu keşfetmek, oluşturmak ve onun derinliklerine inmektir. Batı müziği belli bir noktadan başlayarak ileri doğru geliştiği halde, Hint müziğinde bu nokta etrafında dönülerek mümkün olan her açıdan incelenir (Massey,1996:108). Klasik Batı müziğindeki armoni, kontrpuan, akor, modülasyon, polifoni gibi temel unsurlar yerine sadece melodik ve ritmik bileşenlere dayalı Hint müziği, Batı müziğinde olmayan sonsuz çeşitlilik ve incelikleriyle farklıdır. Bu eşsiz müzik kültürünün bir başka önemli tarafı ise ses müziğinin melodi, söz ve ritim elementleri arasındaki iç içe ilişkidir. Bu unsur Hint müziğinde özellikle belirgindir. Sadece bir eğlence kaynağı olmayarak aynı zamanda insanı ruhsal yükseltme potansiyeline sahip Hint müziği bir meditasyon aracı olarak da kullanılır.

3. Hint Çalgıları

Bu kadar derin felsefi düşünceler ve güzel duyular ifade ederek insanda hayranlık uyandırabildiği Hint çalgılarının zengin melodik ve ritmik çeşitleri

mevcuttur. Binyıllar öncesi yaratılan Hint çalgılarının birçoğu hala günümüze dek kullanımda kalmaktadır. İlkel kabile müziğinden klasik müziğe kadar uzun bir yol kat eden bu basit biçimli rengârenk çalgılar, ayrıca bölgesel müzik özellikleri hakkında da birçok bilgi sağlamaktadır. Zaman içinde Hindular çaldıkları müziğin doğayla sık bağlantısı olduğunu, bu müziğin kuşlara, hayvanlara ve çevreye etkisi olduğunu anlar. “Hint mitolojisinde *murli*³ çalan Lord Krishna’nın etrafına sığır ve kuşların toplandığını, fillerin *mridangam* ve *pakhawaj* davullarını dinlerken zevk aldığını bir gerçek olduğu hakkında yazılar vardır. Sığır ve diğer tarım hayvanlarının boynuna bağlanan çanların ise bu hayvanlar üzerinde yatıştırıcı bir etkiye sahip olması ve onları uzun süre işte ya da dinlenmeden uzun yolculuklara çıkarmağa yardımcı olmasıdır. İnsanları bile etkileyen *bansuri*⁴ virtüözleri bu çalgıyla yılanları ehlileştirmeyi başarır” (Madhumita, 2008:11). Evrensel bir çekiciliğe sahip bu çalgıların zengin ve sakinleştirici sesi, dil ve bölgesel engeller olmadan takdir edilebilir. Bu çalgıların her biri icra başarımı, teknik ve marifet benzersizliğiyle büyük önem taşımaktadır. Adı, şekli, yapısı, çalınış tekniği ve tınısı farklı sayı 500’ü aşkın (Ulziferov, 2005:729) bu çalgıların en belirgin özelliklerinden biri de Batı çalgılarından farklı olarak hiçbir mekanizma olmaksızın çalınmasıdır (Krishnawami, 1971:31).

Hint müzik kültüründe bir takım çalgıların geliştirilmesi ve yeni üslupların yaratılmasında Müslüman hükümdarların önemli bir yeri vardır. Bu bakımdan 12. yüzyıl bir dönüm noktası olarak görülebilir. Müziğin büyük hamilerinden Sultan Alâeddîn Halacî döneminin ünlü saray müzisyeni ve şairi Emîr Hüsrev Dehlevî müziğin yaygınlaşmasında büyük rol oynar (Divekar, 2001:14). Hint müziğine farklı *raga*⁵ ve *tala*⁶ biçimleri tanıtan Emîr Hüsrev, döneminin yeni şarkı formları ve çalgı mucididir. İçerisinde *tabla* ve *sitar* çalgısının yanı sıra sayısız ses için yazılmış besteler ve *kavvali*⁷ formunun buluşu da ona atfedilir. Hükümdar Celaleddin Muhammed Ekber zamanında ise Hint müziği ihtişamın zirvesine ulaşır. Büyük sanatsever Ekber’in sarayında düzenlenen müzik etkinliklerinde *veena*, *swarmandal*, *nay*, *kama*, *gıçak*, *tambura*, *shehnai* ve *qanun* gibi çalgılar geniş şekilde kullanılır. *Rebap*, *sarangi*, *sitar*, *tabla* ve nihayet 18. yüzyılda *harmonyum* çalgısının ortaya çıkması ise *arp*, *santur* vb eski Hint çalgılarının giderek kaybolmasına neden olur (Divekar, 2001:14).

³Bir çeşit flüt

⁴Bambu Hint flütü

⁵Hint müziğinde belli notalar dizisi içerisindeki doğaçlama

⁶Ritim kalıpları

⁷Hint Çiştî sufilerinin müziği

Menşesinde kabile müziği olmasına rağmen Hint müziği Orta Asya, Afgan ve Moğol hükümdarları tarafından getirilmiş müzik kültüründen çok etkilenmiştir. Bu etkileme sonucu Orta çağlarda yeni çalgılar meydana gelir. Dışarıdan getirilen değişik çalgılar içerisinde özellikle telli ve vurma çalgılar çok çeşitlidir. *Veena, sitar, tambura* tüm konser toplulukları için zengin bir kompozisyonudur (Vvedenskiy, 1952:92-93). Telli çalgılar kadar *ravanastron, sarangi, sarinda* gibi yaylı çalgılar da Hindistan'da çok yaygındır (Sorrell, 1980:33-34). Fakat üfleme çalgılar vurma ve telli çalgılar kadar geliştirilemedi. Bunun önemli bir sebebi, muhtemelen Hindistan'daki genel ekonomi şartlara bağlıdır. Bugün alt kast mensuplarının sevimli çalgılarından kamış flüt ve öküz boynuzu, halen doğadaki başlangıç şeklinde kalmıştır (Bongard-Levin,2001:152).

4. Sonuç

Eski dini ve din dışı müziğin geliştirilmesi sonucu ortaya çıkan son derece anlamlı ve mükemmel Hint müziği, dünya kültürüne oldukça değerli bir katkıdır. Bu müziğin kültürel ve tarihsel sürecinde dini gruplar, aristokrat çevreler ve geniş halk toplumu büyük rol oynamıştır. Öte yandan tarihsel ve kuramsal olarak Hint müziğinin tamamı ruhsal hayatla ilişkilidir. Müziğin ruhani ilkeleri ve yasaları üzerinde dinin egemenliği vardır. Bu nedenle estetik ve dini düşünce birbiriyle ayrılmaz vahdet teşkil etmektedir (Deva, 1995:4). Bugün Hint müziği, Batı ile temas sonucu yeni fikirler ve yeni yaşam yollarının etkisi altında hızla değişmektedir. Çeşitli teknolojik buluşlar, kentleşme ve alışılmadık yoğun iletişim genişleme yanında yeni eğilimler getirmektedir. Geleneksel *ragalar* ve *talalar* büyük ölçüde değişikliklere uğramasa bile tedricen yeni stiller tercih edilmektedir. Müzikal deneylerin cesaretli ruhu iddialı, formca daha kısa ve etkin potansiyel bir müzik sanatı olduğuna dair umut vermektedir. Öte yandan, felsefi ve estetik açıdan mükemmel Hint müziği, Batı kültürünün bir parçası haline gelerek birçok besteci ve müzisyenlerin çalışmalarını etkilemiştir. Bu kültür, devamlı kavramak ve öğrenmek isteyen Batı izleyicisi için coşku, yaratıcılık ve tükenmez bir ilham kaynağına dönüşmüştür. Bu makalede kısa bir analizi verilen Hint müziğinin, tek Hindistan alt kıtasının değil, aynı zamanda bütün dünya için kültürel bir servet olduğunun altını çizmek gerekir. Benzersiz geleneklere sahip bir ülke olan Hindistan'ın tarihi bütün bir medeniyetin tarihi, Hindistan kültürü ise insanlığın eşsiz bir başarısıdır.

KAYNAKLAR

Bongard-Levin, Grigoriy. Drevnyaya İndiya. İstoriya i kultura. Sb.st. SPb. Aleteya. Moskva, 2001.

Deva, Bigamudre Chaitanya. Indian Music, Taylor & Francis, New Delhi, 1995.

Divekar, Hindraj and Robin D, Tribhuwan. Rudra Veena: An Ancient String Musical Instrument,

<http://books.google.com.tr/books?id=IRmXx21YVvKAC&dq=Hindraj+Divekar,+Robin+D.+Tribhuwan,+%E2%80%9CRudra+Veena:+an+ancient+string+musical&sitesec=reviews>Discovery Publishing House. New Delhi, 2001.

Krishnaswami, Sakkottai. “Musical Instruments Of India”. Asian Music. Vol. 2, No. 2 (1971), Delhi, 1971, p.31.

Kumar, Raj. Essays On Indian Music. Discovery Publishing House. New Delhi, 2003

Madhumita, Dutta. Let’s Know Music And Musical Instruments Of India. Star Publications, New Delhi, 2008

Massey Reginald and Jamila Massey. The Music Of India. <http://books.google.com/books?id=yySNDP9XVggC&dq=The+Music+of+India+melakarta&hl=tr&sitesec=reviews>Abhinav Publications. New Delhi, 1996.

Narayanan, Suresh. Carnatic Music. 2. Cilt. <http://books.google.com/books?id=dNOKPgAACAAJ&hl=tr&sitesec=reviews>Suvarnaaram, 2007.

Ryzhakova, Svetlana. İndiyskiy Tanez. İskustvo Preobrajeniya. Moskova, 2004.

Sorrell Neil and Ram Narayan, Indian Music In Performance: A Practical Introduction<http://books.google.com.tr/books?id=LxkNAQAIAAJ&dq=Ghana+vadya&sitesec=reviews>. Manchester University Press Nd, 1980.

Ulziferov, Oleg. Kulturnoe Nasledie İndii. Vostok-Zapad. Moskva, 2005.

Vvedenskiy, B.A. (Ed), “India, XVI. Müzik”. Bolşaya Sovetskaya Enziklopediya. Gosudarstvennoe Nauchnoe İzdatelstvo. 2.Baskı, Cilt 18, Moskva,1952, s.92-93